

PATVIRTINTA
Panevėžio lopšelio-darželio „Dobilas“
direktorius 2019 m. liepos 1d.
įsakymu Nr. V1-88

Panevėžio lopšelis-darželis „DOBILAS“

Ikimokyklinio ugdymo programa „SAULĖS ZUIKUČIAI“

Ikimokyklinio ugdymo programą rengė:

Vida Smulkytė, direktoriaus pavaduotoja ugdymui,

Nijolė Čenienė, vyresnioji auklėtoja,

Janina Urbutienė, auklėtoja metodininkė

Vita Dranseikienė, vyresnioji auklėtoja,

Rita Vilkienė, vyresnioji meninio ugdymo pedagogė

Nijolė Kaminskienė, auklėtoja metodininkė

Panevėžys,

2019 m.

TURINYS

I.	BENDROSIOS NUOSTATOS	3
1.1.	INFORMACIJA APIE ŠVIETIMO ĮSTAIGĄ	3
1.2.	VAIKAI IR JŲ POREIKIAI	3
1.3.	MOKYTOJŲ IR KITŲ SPECIALISTŲ PASIRENGIMAS	4
1.4.	REGIONO IR ĮSTAIGOS SAVITUMAS.....	5
1.5.	TĖVŲ (GLOBĖJŲ) IR VIETOS BENDRUOMENĖS POREIKIAI	6
1.6.	IKIMOKYKLINIO UGDYMO PROGRAMA IR STRATEGINIAI DOKUMENTAI,	7
	ATSKLEIDŽIANTYS ŠIUOLAIKINĮ POŽIŪRĮ Į VAIKĄ IR JO UGDYMĄ.....	7
II.	IKIMOKYKLINIO UGDYMO PRINCIPAI.....	8
2.1.	POŽIŪRIS Į VAIKĄ IR JO UGDYMĄ	8
2.2.	UGDYMO PRINCIPAI.....	9
III.	TIKSLAI IR UŽDAVINIAI.....	11
IV.	UGDYMO TURINYS, METODAI, PRIEMONĖS.....	11
V.	UGDYMO PASIEKIMAI IR JŲ VERTINIMAS.....	28
VI.	NAUDOTA LITERATŪRA IR INFORMACIJOS ŠALTINIAI.....	30

I. BENDROSIOS NUOSTATOS

1.1. INFORMACIJA APIE ŠVIETIMO ĮSTAIGĄ

Švietimo tiekėjo pavadinimas: Panevėžio lopšelis-darželis „Dobilas“.

Trumpasis pavadinimas: Lopšelis-darželis „Dobilas“.

Teisinė forma: Panevėžio miesto savivaldybės biudžetinė įstaiga.

Grupė: Neformaliojo švietimo, Ikimokyklinio ugdymo mokykla.

Veiklos pradžia: 1978 m. sausio 1 d.

Teikiamos paslaugos: ikimokyklinis ir priešmokyklinis ugdymas.

Ugdymo(si) kalba: lietuvių.

Ugdymo(si) forma: dieninė.

Įstaigos kodas: 190416490.

Adresas: J. Bielinio g. 16 A, Panevėžys, 35196.

Tel. (8 45) 43 32 61, (8 45) 43 33 56,

El. p. dobilasdarzelis@gmail.com.

Interneto svetainės adresas: www.lddobilas.lt

Panevėžio lopšelyje-darželyje „Dobilas“ veikia 9 grupės.

1.2. VAIKAI IR JŲ POREIKIAI

Ikimokyklinio ugdymo programa siekiama tenkinti pagrindinius vaiko poreikius: saugumo, sveikatos, pažinimo, saviraiškos. Ugdymo programa parengta atsižvelgiant į vaikų ugdymosi poreikius, tėvų lūkesčius, 2005 m. balandžio 18 d. Švietimo ir mokslo ministro įsakymu Nr. ISAK-627 patvirtintą „Ikimokyklinio ugdymo programų kriterijų aprašą“ su vėlesniais pakeitimais.

Ikimokyklinio ugdymo programa taikoma 1-6 metų vaikų ugdymui(si). Ji skirta:

- pedagogams, dirbantiems su ankstyvojo ir ikimokyklinio amžiaus vaikais;
- priešmokyklinio ugdymo pedagogams, dirbantiems mišraus amžiaus vaikų grupėje;
- tėvams, turintiems ikimokyklinio amžiaus vaiką.

Programa orientuota į vaiko poreikių tenkinimą. Vaiko poreikis turėti geras socialines, edukacines vystymosi sąlygas yra vienas pagrindinių interesų. Siekiama tenkinti vaiko saugumo, aktyvumo, žaidimo, bendravimo, pažinimo, judėjimo, saviraiškos poreikius. Teikiama pagalba

vaikams, turintiems kalbos, kalbėjimo, kitus komunikacijos sutrikimus, vidutinius bei didelius specialiuosius poreikius. Vaiko poreikiai:

- poreikis judėti – vaikas nuolat juda, bėgioja, sportuoja, laipioja;
- poreikis žaisti – vaikas turi galimybę žaisti su jam patinkančiais žaislais, pasirinkti žaidimo vietą, draugus, žaisdamas išreiškia savo socialinę patirtį, bendrauja;
- poreikis bendrauti – vaikas nori būti gerbiamas, kitų pripažintas, kaip turintis savitų gabumų, vertingų savybių būti savitu, skirtingu nuo kitų;
- poreikis patenkinti smalsumą – vaikas kaupia žinias, tikslina turimus daiktų vaizdinius, veikia aplinkoje su įvairiais daiktais, plečia žodyną;
- poreikis būti savarankiškam – vaikas nori pats savarankiškai valgyti, rengtis, pasirinkti veiklą, žaislus;
- poreikis saviraiškai, kūrybingai veiklai – vaikas nori veikti: piešti, lipdyti, konstruoti, tam, kad vaikas galėtų įgyvendinti savo sumanymus, jam sudaromos palankios sąlygos tai atlikti, sukuriant ugdymosi aplinką.

Lopšelyje-darželyje kuriama jauki, saugi, estetiška aplinka, pritaikyta vaikų poreikiams. Specialiųjų poreikių vaikai integruojami į bendrojo ugdymo grupes. Įstaigos veikla nukreipta vaikų ugdymo(si) poreikių tenkinimui. Ugdymo metodai, būdai, formos parenkamos atsižvelgiant į ugdymo tikslus ir uždavinius, vaikų amžių, gebėjimus, poreikius, vaiko individualumą, amžiaus tarpsnių psichologiją, sveikatos ypatumus.

1.3. MOKYTOJŲ IR KITŲ SPECIALISTŲ PASIRENGIMAS

Pedagogai stengiasi pažinti kiekvieno vaiko individualybę, pasirinkti ir taikyti tinkamas ugdymo priemones, geba sukurti grupėje psichologiškai saugią aplinką, geba profesionaliai organizuoti ugdymo(si) procesą, tinkamai vertinti vaiko pasiekimus bei pažangą. Pedagogai domisi naujovėmis, tobulina savo kvalifikaciją bei gebėjimus: kūrybiškai derinti ugdymo metodus, individualizuoti ir diferencijuoti ugdymą, planuoti, numatyti ugdymo strategijas. Logopedai teikia pagalbą specialiųjų poreikių vaikams ir jų tėvams. Įstaigoje veikia Vaiko gerovės komisija, kurios paskirtis – rūpintis vaikui saugia ir palankia mokymosi aplinka, orientuota į asmenybės sėkmę, gerą savijautą, brandą, individualias vaiko galimybes atitinkančius ugdymo(si) pasiekimus bei pažangą, atlikti kitas su vaiko gerove susijusias funkcijas. Atsižvelgiant į tėvų poreikius, lopšelyje-darželyje veikia dvi savaitinės grupės. Vykdoma neformaliojo švietimo veikla, atliepanti vaikų gabumus ir polinkius. Įstaigoje veikia metodinė grupė, vienijanti visus mokytojus. Metodinės veiklos tikslas –

siekti nuolatinio mokytojų profesinės kompetencijos augimo ir ugdymo(si) proceso veiksmingumo užtikrinimo.

1.4. REGIONO IR ĮSTAIGOS SAVITUMAS

Panevėžys – Aukštaitijos sostinė, penktas pagal dydį Lietuvos miestas. Tai – kultūros, švietimo, meno židinytis. Mieste daug galerijų, muziejų, teatrų, bibliotekų. Palanki įstaigos geografinė padėtis leidžia vaikus supažindinti su kultūros vertybėmis, lankytis teatruose, parodose. Įstaiga bendradarbiauja su Panevėžio miesto kultūrinėmis įstaigomis: Panevėžio lėlių vežimo teatru, Panevėžio teatru „Menas“, Panevėžio muzikiniu teatru. Ugdytiniai dažnai lankosi Panevėžio kraštotyros muziejaus, Panevėžio miesto dailės galerijos edukacinėse programose, miesto renginiuose. Didelį dėmesį skiriame aplinkosauginiam vaikų ugdymui. Vaikai dalyvauja talkose Skaistakalnio parke, Panevėžio gamtos mokyklos edukacinėje veikloje.

Lopšelis-darželis „Dobilas“ – ikimokyklinio ugdymo įstaiga, kurioje veikia 9 grupės, dvi iš jų – savaitinės. Vienas iš lopšelio-darželio veiklos uždavinių – sudaryti sąlygas vaikams lankyti savaitines grupes bei organizuoti savaitinį ugdymo procesą.

Lopšelio-darželio bendruomenė yra atvira pokyčiams ir naujovėms. Įstaiga yra strategiškai patogioje vietoje, miesto centre, netoli Laisvės aikštės. Šalia – Senvagė, Panevėžio teatras „Menas“, Panevėžio lėlių vežimo teatras, Panevėžio muzikinis teatras, Panevėžio kraštotyros muziejus, Panevėžio miesto dailės galerija. Tai sudaro sąlygas jau ikimokykliniame amžiuje vaikams pažinti įžymias Panevėžio miesto vietas, kultūrą, gamtą.

Didelis dėmesys skiriamas vaikų sveikatinimui ir fiziniam aktyvumui, ugdydami vaikų ir jų šeimų sveiką gyvenseną. Dalyvaujame sveikatingumo projektuose, rengiame ir įgyvendiname Panevėžio miesto savivaldybės finansuojamus sveikatos stiprinimo bei ekologijos projektus, žaidžiame „Futboliuką“. Įstaiga dalyvauja tarptautinėje ankstyvosios prevencijos programoje „Zipio draugai“, kuri skirta 5–7 metų vaikams. Ši programa siekia pagerinti emocinę vaikų savijautą, padėdama jiems įgyti socialinių ir emocinių sunkumų įveikimo gebėjimų. Į ikimokyklinio ugdymo(si) programą „Saulės zuikučiai“ integruojame „Gyvenimo įgūdžių ugdymo programą“, kurios tikslas – sukurti saugią, vaiko asmenybės brandai ir ugdymuisi palankią aplinką, kurioje vaikai jaučiasi gerbiami, priimti, saugūs. Lopšelio-darželio apie 1 ha žalios teritorijos, esame atokiau nuo gatvių, todėl ugdymo(si) procese taikome lauko pedagogikos idėjas. Vienas iš tikslų – sukurti saugią, sveiką, funkcionalią lauko aplinką. Įrengėme nemažai lauko edukacinių erdvių, suteikėme vaikams galimybes veikti ir kurti lauke. Organizuojame žygio, meno, sporto, talkų, maisto gaminimo dienas lauke. Siekiame, kad vaikai daugiau laiko praleistų lauke. Pasaulyje atliktais tyrimais jau įrodyta, kad vaikų buvimas lauke daro teigiamą įtaką jų mokymuisi ir vystymuisi. Pagrindinės lauko pedagogikos idėjos remiasi vaikų sveikatinimu, laisvo žaidimo

integravimu į kasdienį vaikų gyvenimą bei vaiko supažindinimu su jį supančia gamta ir jos dėsniais. Ugdymo(si) procese naudojame IKT. Interaktyvių grindų pagalba laviname vaikų judesius, matematinius gebėjimus. Vaikai turi galimybę ugdytis pasitelkdami įvairiausiomis IT priemonėmis – bitutės-robotukai, kompiuteriai, planšetės ir pan.

Siekdami kuo efektyviau ir kokybiškiau ugdyti vaikus, tenkinti jų poreikius, bendradarbiaujame su šiais socialiniais partneriais: „Šviesos“ ugdymo centru, Panevėžio gamtos mokykla, Panevėžio rajono savivaldybės biblioteka bei Panevėžio miesto savivaldybės Šiaurinė biblioteka, Panevėžio lėlių vežimo teatru, Panevėžio miesto ir rajono lopšeliais-darželiais, progimnazijomis ir kt. Dalinamės gera patirtimi vaikų ugdymo klausimais, su socialiniais partneriais organizuojame bendrus renginius, projektus, seminarus.

1.5. TĖVŲ (GLOBĖJŲ) IR VIETOS BENDRUOMENĖS POREIKIAI

Susipažįstame su ugdytinių šeimomis, perduodama jiems svarbi informacija apie emocinę, socialinę, kultūrinę įstaigos aplinką. Įstaigą lanko vaikai, kurie auga nepalankioje socialinėje aplinkoje, nėra pakankamai aprūpinti, tačiau daugumos vaikų gyvenimo sąlygos pakankamai geros. Atliekami tyrimai apie ugdytinių tėvų poreikius, lūkesčius. Nemaža dalis tėvų renkasi mūsų įstaigą dėl gražios, saugios aplinkos ir estetiškai tvarkingų grupių. Dauguma tėvų teigiamai vertina vaikų ugdymą(si) darželyje. Atliekamas įstaigos įsivertinimas (giluminį vidaus auditą) patvirtina, kad sudaromos sąlygos vaikų saviraiškai, kad lopšelio-darželio aplinka yra saugi ir estetiška. Tėvai pasitiki pedagogų ir kitų darbuotojų kompetentingumu, gebėjimu užtikrinti kokybišką vaikų ugdymą(si). Lopšelio-darželio bendruomenė puoselėja įstaigos tradicijas. Tėvai pageidauja visapusiško vaiko ugdymo. Jiems svarbu, kad vaikas būtų sveikas, saugus, kūrybingas, kad būtų puoselėjami vaiko gabumai. Tėvai patenkinti, kad ugdomi vaikų meniniai gabumai. Daugumą švenčių organizuojamos kartu su ugdytinių tėveliais.

Tėvų lūkesčiai susiję su vaiko ugdymu(si): jiems svarbu, kad būtų sudarytos geros visapusiško ugdymo(si) sąlygos, kad būtų tenkinami specialieji ir išskirtinių gebėjimų turinčių vaikų poreikiai, teikiama specialistų pagalba. Ugdytinių tėvams (globėjams) organizuojama švietimo pagalba, kuri vykdoma taikant įvairias bendradarbiavimo su šeima formas įstaigoje: grupės/įstaigos tėvų susirinkimai, pokalbiai su tėvais, tradicinės šventės, grupių/darželio projektai, tėvų dalyvavimas grupės ugdymo procese, bendruomenės kūrybinių darbų parodėlės. Mūsų tikslas – siekti, kad tėvai taptų lygiaverčiais ugdymo(si) partneriais. Tėvų dalyvavimas lopšelio-darželio veikloje yra labai svarbus, nes skatina vaikų motyvaciją labiau įsitraukti į ugdymo(si) procesą, teigiamai veikia vaikų savivertę ir skatina pasitikėjimą savimi. Įstaigoje veikia aktyvus „Tėvų

klubas“. Džiaugiamės, jog tėveliai įsijungia į įvairias veiklas, ugdymo(si) procesą, padeda vaikams kūrybiškai skleistis.

1.6. IKIMOKYKLINIO UGDYMO PROGRAMA IR STRATEGINIAI DOKUMENTAI, ATSKLEIDŽIANTYS ŠIUOLAIKINĮ POŽIŪRĮ Į VAIKĄ IR JO UGDYMĄ.

Ikimokyklinį ugdymą reglamentuoja strateginiai tarptautiniai, Lietuvos ir regioniniai dokumentai. Ugdymas lopšelyje-darželyje organizuojamas atsižvelgiant į šiuos dokumentus:

- **Jungtinių tautų vaiko teisių konvencija, ratifikuota 1995 m. liepos 3 d. Lietuvos Respublikos įstatymu Nr. I-983.** Lopšelis-darželis, organizuodamas ugdymą, stengiasi suteikti šeimai, kaip pagrindinei visuomenės ląstelei, pagalbą auginant vaiką. Be to, siekiame sudaryti sąlygas vaikui, sugebančiam suformuluoti savo pažiūras, laisvai reikšti savo nuomonę visais su juo susijusiais klausimais. Vaiko pažiūroms taip pat skiriame ypatingą dėmesį. Kaip teigiama šio dokumento 16 straipsnyje „Nė vienas vaikas neturi patirti savavališko ar neteisėto kišimosi į jo asmeninį gyvenimą“, lopšelyje-darželyje akcentuojame konfidencialumo svarbą bendraujant su vaiku ir jo artimaisiais.

- **Vaiko gerovės valstybės politikos strategija, patvirtinta Lietuvos Respublikos vyriausybės 2005 m. nutarimu Nr. 184.** Lopšelis-darželis, kaip nurodoma šiame dokumente, siekia užtikrinti vaiko teisę veikti, išreikšti savo nuomonę ir daryti įtaką sprendimams, susijusiems su jo gerove. Mes rūpinamės, kad vaikams trumpai atsiskyrus nuo tėvų, būtų lopšelyje-darželyje gera ir saugu. Stengiamės, kad būtų patenkinti visi svarbiausi vaiko poreikiai.

- **Švietimo aprūpinimo standartai, patvirtinti Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2011 m. gruodžio 12 d. įsakymu Nr. V-2368,** kuriais vadovaujantis kuriame ir turtiname materialiąją mokyklos aplinką, tinkamą siekti ikimokyklinio ugdymo programoje numatytų tikslų. Standartuose parengtos rekomendacijos, padedančios kurti ir atnaujinti aplinką: 13. Mokymo priemonės, reikalingos programose apibrėžtam ugdymo turiniui įgyvendinti: 13.3 Daiktai, medžiagos ir įranga (programoje apibrėžtam ugdymo turiniui įgyvendinti reikalingos darbo, kūrybos, vaizdinės priemonės, kompiuteriai, kompiuterių įranga, žaislai ir kita), kurie užtikrina kokybišką ugdymą, skatina mokinius pačius aktyviai veikti – kurti, tyrinėti, eksperimentuoti, atrasti, ir taip tobulinti savo praktinius gebėjimus, užduotis atlikti kūrybiškai. 13.4. Ikimokyklinio ugdymo priemonės, kurios padeda plėtoti ikimokyklinio amžiaus vaikų fizinės, socialinės-emocinės, pažintinės, kūrybinės galias. 13.6. Specialiosios mokymo priemonės (vaizdinės, techninės, demonstracinės, skaitmeninės mokymo priemonės, žaislai, daiktai, medžiagos, literatūra, pratybų sąsiuviniai), parengtos ar pritaikytos mokiniams, turintiems specialiųjų ugdymosi poreikių, kurios padeda plėtoti mokinių žinias ir gebėjimus, ugdytis mokymuisi reikalingą kompetenciją, įgyti

socialinių ir kasdienio gyvenimo įgūdžių. 14. Ikimokyklinio ugdymo turinio programoms įgyvendinti reikalingos priemonės numatomos programoje, parengtoje pagal Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2005 m. balandžio 18 d. įsakymu Nr. ISAK-627 patvirtintą Ikimokyklinio ugdymo programų kriterijų aprašą.

- **Ikimokyklinio amžiaus vaikų pasiekimų aprašas, patvirtintas Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerijos 2014 m.** Jis padeda ikimokyklinio ugdymo auklėtojams ir kitiems ugdytojams atpažinti vaikų ugdymosi pasiekimus ir poreikius, padeda tikslingai rengti ir atnaujinti įstaigos ikimokyklinio ugdymo programą, padeda įgyvendinti turinį, jį pritaikant kiekvienam vaikui ir vaikų grupei, leidžia stebėti ir fiksuoti vaikų pažangą ir tikslingai ugdyti kiekvieną vaiką.

II. IKIMOKYKLINIO UGDYMO PRINCIPAI

2.1. POŽIŪRIS Į VAIKĄ IR JO UGDYMĄ

Ugdymo filosofija programoje apibrėžta ieškant įžvalgų klasikinėje ir šiuolaikinėje filosofijoje, kuri nušviečia, kaip apibrėžti, suvokti ir integruoti pozityvų ugdymą. Programa parengta remiantis filosofinio ugdymo kryptimis: humanistine, egzistencialistine, fenomenologine, rekonstruktyvistine, progresyvistine. Humanistinės mokyklos (pradininkas – Karlas Rogers) uždavinys – padėti vaikui išmokti gyventi, remiantis bendražmogiškomis vertybėmis, atskleisti ir realizuoti savo paties galimybes. Humanistai nuolat kelia klausimą „Kas žmogų verčia tobulėti?“. Pritariant A. Maslow mintims, kad tik saugus, mylimas vaikas gali kūrybiškai atskleisti vidines savo galimybes.

Rekonstrukcionizmo (pradininkai – Platonas, Sokratas) ugdymo tikslas – kitimo poreikis (manome, jog socialinės permainos yra būtinos). Labai svarbu ugdyme – plėtoti ugdytinių gebėjimą daryti sprendimus. Ugdytiniai aktyviai dalyvauja apibrėžiant ugdymo tikslus ir metodus. Sutinkame, jog puiki galimybė – dalį laiko praleisti ne tradicinėje ugdymo institucijoje, o už jos ribų. Stengiamės išnaudoti šią galimybę savo įstaigoje dalyvaudami Panevėžio kraštotyros muziejaus organizuojamose edukacinėse programose, išvykose į Aukštaitijos nacionalinį parką (stumbrą), Panevėžio gamtos mokyklą ir kt.

Egzistencialistinę (pradininkai – Sorenas Kierkegaardas, Friederickas Nietzsche) ir fenomenologinę (pradininkas – Žanas Polis Sartras) ugdymo kryptis pritariame mintims, jog kiekvienas vaikas yra kitoks, todėl reikalingos įvairios ugdymo programos, ugdymo būdai. Mūsų įstaigos pedagogų nuostata: kiekvienas ugdytojas privalo būti ugdytiniu, o ugdytinis – ugdytoju.

Jokiu būdu ugdytojas negali dominuoti, įsakinėti, o ugdytinis vien paklusti ir vykdyti. Ši filosofinė ugdymo kryptis teigia, jog pirmas žingsnis ugdyme – savęs supratimas. Manome, jog tinkamas ugdymas turi skatinti tokius klausimus: „Kas aš esu?“, „Kur aš einu?“, „Kam aš čia esu?“.

Progresyvistinė kryptis teigia, jog ugdymo paskirtis – išmokyti ugdytis, mąstyti. Vertinamos ne žinios ir žinojimas, o gebėjimas spręsti problemas (ugdydami vaikus tam skiriame didelį dėmesį). Būtina individualizuoti ugdymą, nes pabrėžiamos individualios ugdytinio savybės.

Remiamės kognityvinės psichologijos teoretiko Žano Piažė mintimis apie pažinimo raidos etapus: sensomotorinį (bandymų ir klaidų būdas), ikioperacinį („žaidimas“ mintimis, vaizdiniais, žodžiais), konkrečių operacijų (problemų sprendimas, rūšiavimas ir t.t.). Esame įsitikinę, jog vaikai sužino, patiria, kuria veikdami, bandydami, tyrinėdami, todėl didelį dėmesį skiriame vaikų kūrybai, bandymams, tyrinėjimams.

Eriko Eriksono psichosocialinio vystymosi teorija, kuri atspindi vaiko santykį su socialine aplinka. Stengiamės sudaryti sąlygas ugdytinių teigiamam savęs vertinimui. Manome, kad vaiko pasitikėjimą, iniciatyvumą ugdo tinkama aplinka (saugi, pritaikyta vaikų veiklai) ir tinkamas auklėtojo bendravimo su ugdytiniu būdas (auklėtojas tariasi su vaikais, teigiamai vertina jų veiklą, pasitiki jais).

Demokratine pedagogika, kuri santykius tarp suaugusiojo ir vaiko laiko dviejų lygiaverčių asmenybių santykiais. Į vaiką mes žiūrime kaip į pilnavertį žmogų – aktyvų, smalsų. Manome, jog būtina padėti pačiam vaikui ugdyti savo gebėjimus, svarbiausia – duoti savarankiškai vaiko iniciatyvai erdvės, laiko ir profesionalaus dėmesio. Mes esame prieš tai, kad vaikai būtų nuolat barami, tramdomi, drausminami. Esame įsitikinę, kad įstaigos darbas privalo būti nukreiptas į vaikų grupę ir kartu į kiekvieną vaiką atskirai. Labai svarbu gerai pažinti vaiką, pastebėti ir įvertinti jo saviraišką. Suprantame, jog jau vaikystėje klojami vaiko būsimos sėkmės pagrindai ir, kad kiekvienas vaiko ugdymo žingsnis – rengimas kitam žingsniui.

2.2. UGDYMO PRINCIPAI

Demokratiškumo principas

- Santykiai tarp vaiko ir suaugusiojo laikomi dviejų lygiaverčių asmenybių santykiais ir reiškia pagarba skirtumams. Tai atspindi įstaigos pedagogų požiūrį į vaikystę ir vaiką.
- Žiūrima į vaiką kaip į pilnavertį žmogų – aktyvų, smalsų, siekiantį užkariauti aplinkinį pasaulį.
- Savarankiškai vaiko iniciatyvai duodama erdvės, laiko, profesionalaus dėmesio.
- Siekiama, kad žemas kultūrinis kai kurių šeimų lygis nesutrukdytų vaikui harmoningai vystytis: vaikas darželyje ugdomas nuo 1 metų.

Humaniškumo principas

- Padedama vaikui atskleisti ir realizuoti savo paties galimybes.
- Vaikas gerbiamas kaip asmenybė, garantuojama jam teisė gyventi ir elgtis pagal prigimtį bei asmeninę patirtį.
 - Taikomas prasmingas vaiko poreikius, interesus, galimybes atitinkantis ugdymo turinys, metodai.
 - Sudaromos sąlygos visapusiškam vaiko ugdymui, harmoningam asmenybės vystymui.

Prieinamumo principas

- Vaikai ugdomi atsižvelgiant į psichofizines galimybes, individualias savybes, poreikius, interesus, patirtį, gyvenimo ritmą. Siekiama išvelgti kiekvieno vaiko galimybių ir gebėjimų ribas bei garantuoti tolesnę sėkmingą jų plėtotę.
 - Individualiai ugdomi gabūs vaikai bei vaikai turintys vystymosi ir elgesio sutrikimų.
 - Ugdoma atsižvelgiant į skirtingoje socialinėje ir kultūrinėje aplinkoje augusius vaikus.

Tautiškumo principas

- Lopšelyje-darželyje gaivinamos ir puoselėjamos tradicinės lietuvių kultūros vertybės.
- Ugdomas vaiko noras pažinti ir perimti tautos kultūrą, remiantis tautos tradicijomis, skatinti kūrybinę saviraišką.
 - Puoselėjamas tautinis identitetas, atspindima Aukštaitijos regiono etninė kultūra.

Tęstinumo principas

- Užtikrinamas ugdymo šeimoje tęstinumas (šeimos ir pedagogų sąveika adaptacijos laikotarpiu ir vėliau).
 - Ankstyvojo ugdymo turinys suderintas su ikimokyklinio ugdymo turiniu. Ikimokyklinio ugdymo turinys suderintas su priešmokyklinio ugdymo turiniu, siekiant, kad vaikas darniai pereitų prie ugdymo priešmokyklinėje grupėje.

III. TIKSLAI IR UŽDAVINIAI

Tikslas

Atsižvelgiant į pažangiausias mokslo ir visuomenės raidos tendencijas, kurti sąlygas, padedančias vaikui tenkinti prigimtinius, kultūros, taip pat ir etninius, socialinius, pažintinius poreikius.

Uždaviniai

- Saugoti ir stiprinti vaiko psichinę ir fizinę sveikatą. Formuoti teigiamą požiūrį į sveiką gyvenseną.
- Žadinti vaikų kūrybingumą, atsižvelgiant į kiekvieno polinkius ir gebėjimus, puoselėti individualybę.
- Užtikrinti specialiųjų poreikių vaikų integravimąsi į bendrojo ugdymo grupes, teikti jiems kvalifikuotą korekcinę pagalbą.
- Garantuoti vaikui saugią ir turiningą ugdymo(si) aplinką.
- Kurti partneriškus tėvų (globėjų) ir įstaigos bendruomenės santykius ugdymo kokybei gerinti.
- Puoselėti vaiko bendražmogiškas, tautines, patriotines, pilietines vertybes, tautinę savimoneę.

IV. UGDYMO TURINYS, METODAI, PRIEMONĖS

Ugdymosi turinys apibrėžiamas kaip turinio, metodų ir priemonių visuma. Ugdymo turinys orientuotas į vaikų poreikius, interesus, polinkius. Ikimokyklinio ugdymosi turinys sudarytas remiantis visuminio, nedalykinio, integralaus ugdymo nuostatomis. Visos ugdymosi sritys integraliai jungiasi viena su kita. Ugdydamasis vienos srities gebėjimus, vaikas natūraliai ugdomi ir kitas sritis.

Vaikų nuo 1 iki 6 metų amžiaus ugdymo turinys atskleidžiamas šešiuose lūkesčiuose: sveikas, orus, bendraujantis, smalsus, kuriantis, sėkmingai besiuogdantis vaikas. Šie lūkesčiai apima aštuoniolika ugdymosi sričių, rekomenduojamų Ikimokyklinio amžiaus vaikų pasiekimų apraše. Vienos ugdymo srities turinys dėstomas lygiagrečiai vaikams nuo 1 iki 3 bei vaikams nuo 3 iki 6 metų amžiaus. Nurodomos vertybinės nuostatos, esminiai gebėjimai. Pateikiamos veiklos, veiksena. Pedagogas, pasinaudodamas vaiko veikla, veiksena, pats kuria ir įgyvendina ugdymo turinį, atsižvelgdamas į kiekvieno vaiko ar vaikų grupės ugdymosi poreikius.

Ugdymo metodai:

- žaidimas – pagrindinis ugdymo metodas, žaidžiant ugdomi visi vaikų gebėjimai;
- demonstravimas, stebėjimas – vaizdinis metodas nukreiptas į vaizdinį formavimą apie vaikus, apie vaikus supančią aplinką, jos reiškinius;
- praktinis metodas – vaikų darbai, praktinė veikla, tyrinėjimai, stebėjimai, eksperimentavimai;
- kūrybinis metodas – sudaromos sąlygos įgyvendinti savo idėjas;
- pažintinis metodas – edukacinės ekskursijos, išvykos;
- sportinės veiklos metodai – varžybos, estafetės, žaidimai;
- IKT taikymas panaudojant: interaktyvias grindis, robotukus-bitutes, skaidres, filmukus ir pan.

Ugdymo metodai parenkami taip, kad atitiktų vaikų amžių ir galimybes, individualius ugdymo(si) poreikius. Planuojant ugdomąją veiklą, pedagogai naudojami įstaigoje sukaupta metodine medžiaga ir priemonėmis.

Siekama, kad ugdymosi priemonės:

- ugdytų vaiko savarankiškumą, saviraišką, skatintų kūrybiškumą;
- tenkintų ikimokyklinio amžiaus vaiko poreikį žaisti, bendrauti, bendradarbiauti;
- skatintų saugoti savo ir kitų sveikatą;
- lavintų intelektines vaiko galias;
- sudarytų sąlygas plėtoti vaiko kultūrai, poreikiams, pomėgiams, interesams;
- tenkintų vaiko poreikį judėti;
- sietųsi su vaiko patirtimi ir kasdieniniu gyvenimu.

4.1. UGDYMO(SI) TURINYS

SVEIKAS VAIKAS

Pasiekimų sritys: kasdieniai gyvenimo įgūdžiai, fizinis aktyvumas

KASDIENIAI GYVENIMO ĮGŪDŽIAI

Pagrindinės sritys, rodančios vaiko kasdienio gyvenimo įgūdžius, yra gebėjimas valgyti ir gerti, tinkamai elgtis prie stalo, praustis, apsirengti, nusirengti. Gyvenimo įgūdžiai – gebėjimas prisitaikyti kolektyve, elgtis pozityviai. Programoje į vaikų kasdienio gyvenimo įgūdžius žiūrima plačiau – padedama vaikui perimti sveikos gyvensenos įgūdžius: savęs pažinimo, savitvarkos, tinkamo maitinimosi, saugaus elgesio, sveikatos saugojimo ir stiprinimo.

Vertybinė nuostata, esminis gebėjimas	VAIKO VEIKSENOS	
	Ankstyvasis amžius 1–3 metų vaikai	Ikimokyklinis amžius 3–5(6) metų vaikai
Noriai ugdomi sveikam kasdieniam gyvenimui reikalingus įgūdžius, Tvarkingai valgo, savarankiškai atlieka savitvarkos veiksmus: apsirengia ir nusirengia, naudojami tualetu, prausiasi, šukuojasi. Saugo savo sveikatą ir saugiai elgiasi aplinkoje.	<ul style="list-style-type: none"> • Bando savarankiškai apsirengti ir nusirengti (padedant suaugusiajam), segti sagas, varstyti raištelius. • Paprašo ar parodo, kad nori į tualetą, padedamas suaugusiojo susitvarko. • Padeda suaugusiajam į vietą sudėti žaislus. • Bando savarankiškai praustis, šluostytis. • Žaisdamas nešioja, sodina, guldo, vežioja žaislus, prausia, valgydina, rengia lėles. • Valgo šaukštu, geria iš puoduko. • Žaidžia žaidimus „Kuo aš apsirengsiu eidamas į lauką?“, „Aprenk draugą“. • Žaidžia žaidimus, kurių metu mokomasi naudotis stalo įrankiais. 	<ul style="list-style-type: none"> • Valgo tvarkingai, dažniausiai taisyklingai naudojasi stalo įrankiais. • Sutvarko žaislus ir veiklos vietą. • Savarankiškai apsirengia, nusirengia, plauna rankas, prausia veidą. • Rengia, šukuoja, prausia lėles. • Žaidžia su didaktinėmis priemonėmis: segioja, riša, varsto. • Dėlioja paveikslėlius „Kada kaip rengiamės?“. • Piešia „Sveikas maistas“, „Blogi įpročiai“, „Kur kreiptis pagalbos?“. • Dalyvauja pokalbiuose „Aš saugus, kai žinau“, „Pavojus namuose, gatvėje“, „Pavojingi daiktai“. • Su tėveliais kuria „Sveikuolių receptus“, dalyvauja diskusijose „Ką valgome ir ko nereikėtų valgyti“. • Gamina su suaugusiaisiais sveikus patiekalus „Sveikuolių mišrainė“, „Kvepia mėtų arbata“. • Lankosi priešgaisrinėje tarnyboje, policijoje, saugaus eismo klasėje.

FIZINIS AKTYVUMAS

Nuo mažens puoselėjamas vaiko noras būti aktyviu, sveikai gyventi. Lavinamos individualios vaiko fizinės savybės: vikrumas, išvermė, judesių koordinacija. Lopšelyje-darželyje vaikai gyvena pagal tinkamą dienos režimą. Kiekvieną rytą organizuojama rytinė mankšta, du kartus per savaitę vyksta kūno kultūros pratybos salėje arba lauke, organizuojamos sportinės pramogos, vykdomi sveikatingumo projektai.

Vertybinė nuostata, esminis gebėjimas	VAIKO VEIKSENOS	
	Ankstysis amžius 1–3 metų vaikai	Ikimokyklinis amžius 3–5(6) metų vaikai
<p>Noriai, džiaugsmingai juda, mėgsta judrią veiklą ir žaidimus. Eina, bėga, šliaužia, ropoja, lipa, šokinėja koordinuotai, išlaikydami pusiausvyrą, spontaniškai ir tiksliai, atlieka veiksmus, kuriems būtina akių-rankos koordinacija bei išlavėjusi smulkioji motorika.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Meta, gauda, spiria, vejasi kamuolį. • Laikydamsis suaugusiojo rankos užlipa ir nulipa laiptais. • Perlipa, peršoka, pralenda kliūtį. • Laisvai laksto po kiemą, salę, sustoja išgirdus garsinį signalą. • Veria ant virvutės sagas. • Eina savo paties pėdsakais sniege, smėlyje. • Pučia ir gauda plunksnas. • Žaidžia žaidimus, lavinančius ir įtvirtinančius judėjimą. • Joja ant linguojančių žaislų. • Pasispirdamas kojomis, važiuoja mašina. • Stato bokštelių. • Lipdo iš minkšto plastilino. • Užsuka ir atsuka dangtelius. • Iš popieriaus lapo daro kamuoliuką (suglamžo). 	<ul style="list-style-type: none"> • Bėgioja keisdamas kryptį, tempą. Žaidžia gaudynes. • Laipioja gimnastikos sienoje, pasviromis kopėtėlėmis. • Rungtyniauja estafetėse. • Žaidžia futboliuką, futbolą, krepšinį. • Važinėjasi dviratuku, paspirtuku. • Važinėjasi rogutėmis nuo kalniuko. • Žaidžia judrius žaidimus, laikosi taisyklių. • Karpo paveikslėlius iš žurnalų, laikraščių, pripiešia elementus. • Žaidžia orientacinius žaidimus. • Žaidžia žaidimą „Klasė“. • Dalyvauja sportiniuose renginiuose, varžybose, pramogose, projektuose. • Dalyvauja mankštose. • Pieštuką ir žirkles laiko beveik taisyklingai. • Veria ant virvelės smulkius daiktus, užsega ir atsega sagas.

ORUS VAIKAS

Pasiekimų sritys: emocijų suvokimas ir raiška, savireguliacija ir savikontrolė, savivoka ir savigarba, santykiai su suaugusiaisiais, santykiai su bendraamžiais.

EMOCIJŲ SUVOKIMAS IR RAIŠKA

Vaiko emocijų ugdytas(is) pradedamas nuo buvimo pačiu savimi. Siekiama, kad ikimokyklinukai sąmoningai suvoktų emocijas, jas galėtų įvardinti, o prireikus veikloje (žaidime,

vaidyboje) galėtų emocijas išreikšti, įsijausti.

Vertybinė nuostata, esminis gebėjimas	VAIKO VEIKSENOS	
	Ankstyvasis amžius 1–3 metų vaikai	Ikimokyklinis amžius 3–5(6) metų vaikai
Domisi savo ir kitų emocijomis bei jausmais. Atpažįsta ir įvardija savo emocijas ar jausmus, jų priežastis, įprastose situacijose emocijas ir jausmus išreiškia tinkamais, kitiems priimtinais būdais, žodžiais ir elgesiu atliepia kito jausmus (užjaučia, padeda).	<ul style="list-style-type: none"> • Veido išraiška parodo savo emocinę būseną: linksmas, piktas, liūdnas. • Apžiūrinėja emocijas paveikslėliuose ir bando įvardinti. • Vartoja žodžius: liūdnas, linksmas, piktas, geras. • Rodo užuojautą draugui, kartu džiaugiasi. • Žaidžia žaidimą „Lėlytė serga“. • Kartu su suaugusiuoju varto knygeles, vaidina, perteikia įvairių veikėjų skirtingas nuotaikas. • Žaidžia žaidimą „Veidelis“ (užsidengia veidą ir atsidengia demonstruodamas vis kitą emocinę išraišką). • Moka atsiprašymo ir susitaikymo ritualų. • Atsistojęs prieš veidrodį, kalbinamas stebi save ir savo veido išraišką, išreiškia džiaugsmą, liūdesį, baimę. • Dainuoja skirtingų nuotaikų daineles. 	<ul style="list-style-type: none"> • Kūno išraiška pavaizduoja jausmus, imituoja įvairias emocines būsenas. • Dėlioja simbolines nuotaikų korteles. • Žaidžia žaidimą „Papasakok be žodžių“. • Prieš veidrodį žaidžia mimikos žaidimus, įvardija emocijas. • Dalyvauja sąmoningumo didinimo BE PATYČIŲ mėnesio renginiuose. • Dalyvauja paukščių globos akcijoje „Už vieną trupinėli čiulbėsiu visą vasarėlę“. • Sudeda siužetus (geri ir blogi poelgiai) iš paveikslėlių. • Dalyvauja pasakų, spektaklių, filmukų aptarime. • Pastebi draugo emocinę būseną, paguodžia, užjaučia, kartu džiaugiasi. • Atpažįsta bei pavadina savo jausmus ir įvardina situacijas, kuriose jie kilo. • Žaidžia vaidmenų žaidimus, įsijaučiant į kito savijautą. • Žaidžia bendrus žaidimus, kuriuose reikia suprasti kitą ir geranoriškai bendradarbiauti.

SAVIREGULIACIJA IR SAVIKONTROLĖ

Ikimokyklinuko savitvarda – savo jausmų kontrolė valdant stresą (ištvermingumas susidūrus su sunkumais, tinkama emocijų raiška, asmeninių tikslų iškėlimas ir jų siekimas).

Vertybinė nuostata, esminis gebėjimas	VAIKO VEIKSENOS	
	Ankstyvasis amžius 1–3 metų vaikai	Ikimokyklinis amžius 3–5(6) metų vaikai
Nusiteikęs valdyti emocijų raišką ir elgesį. Laikosi susitarimų, elgiasi mandagiai, taikiai, bendraudamas su	<ul style="list-style-type: none"> • Noriai laikosi dienos ritmo: žaidžia, plaunasi rankas, eina miegoti, valgyti, pasivaikščioti, žaisti. • Žaidžia nusiramavimo 	<ul style="list-style-type: none"> • Kartu su auklėtoju kuria grupės elgesio taisykles. • Laikosi grupės taisyklių, pastebi, jeigu draugai jų nesilaiko. • Laikosi žaidimų taisyklių.

<p>kitais bando kontroliuoti savo žodžius ir veiksmus (suvaldo pyktį, neskaudina kito), įsiaudrinęs geba nusiraminti.</p>	<p>žaidimus.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Sekdamas suaugusiojo ir kitų vaikų pavyzdžiu, laikosi tvarkos ir žaidimų taisyklių. • Laikosi suaugusiojo prašymų ir susitarimų, supranta, kodėl yra svarbūs susitarimai. • Nusiramina apsikabinęs iš namų atneštą mėgstamą žaislą. • Geba pasakyti, ko nori. 	<ul style="list-style-type: none"> • Dalyvauja pokalbiuose, pvz.: „Kaip nesipykti?“, „Ką daryti, jeigu supykai?“. • Žaidžia žaidimą „Vaikų teisės ir pareigos“. • Stengiasi susitvardyti konfliktinėje situacijoje, prašo suaugusiojo pagalbos. • Žaidžia žaidimus, kurių veikėjai pozityviai sprendžia konfliktus.
---	---	---

SAVIVOKA IR SAVIGARBA

Ikimokyklinuko savivokos ir savigarbos ugdymas(is) – teisingas, tikslus savo jausmų, vertybių ir teigiamų asmeninių ypatybių vertinimas. Tik teisingai save įsivertinant susiformuoja pasitikėjimo savimi jausmas.

Vertybinė nuostata, esminis gebėjimas	VAIKO VEIKSENOS	
	Ankstyvasis amžius 1–3 metų vaikai	Ikimokyklinis amžius 3–5(6) metų vaikai
<p>Save vertina teigiamai. Supranta savo asmens tapatumą (aš esu, buvau, būsiu), pasako, kad yra mergaitė/berniukas, priskiria save savo šeimai, grupei, bendruomenei, pasitiki savimi ir savo gebėjimais, palankiai kalba apie save, tikisi, kad kitiems jis patinka, supranta ir gina savo teisę būti ir žaisti kartu su kitais.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Piešia „Mano namas“, „Aš“. • Apžiūrinėja savo ir draugo šeimos nuotraukas, įvardija ir parodo savo ir draugo kūno dalis, įvardija, ar tai berniukas, ar mergaitė. • Žaidžia žaidimą „Mano tavo“. • Žaidžia žaidimą „Žmogaus kūno dalys“. Pavadina 5–6 kūno dalis. • Vadina save vardu, parodo draugus, pasakodamas apie savo veiklą vartoja žodžius: „mano, aš, man“. • Žaidžia žaidimą „Linksmas–liūdnas“. Žaisdamas ir bendraudamas mokosi suprasti, pavadina savo jausmus, įvardija norus. • Renkasi, diskutuoja, kas patinka, o kas nepatinka. • Išreiškia savo norus. 	<ul style="list-style-type: none"> • Suvokia save, atpažįsta save kūdikystės nuotraukose, apibūdina savo išvaizdą, teisingai pasako, kad suaugęs bus vyras (moteris), tėvelis (mamytė). • Žaidžia žaidimus, kuriuose vaikas vaizduoja save praėityje arba ateityje. • Įsivertina savo elgesį panaudodamas „Gerų poelgių kraitelę“ (kortelės „Mandagus“, „Paslaugus“, „Draugiškas“ ir kt.). • Pasako, kad yra lietuvis, gyvena Lietuvoje, gieda himną, atpažįsta herbą, dailės darbeliuose vaizduoja Lietuvos vėliavą. • Kartu su auklėtoju kuria Lietuvos žemėlapi. • Kartu su tėveliais kuria „Šeimos šūkį“, „Šeimos herbą“, rengia savo šeimos pristatymą. • Žino, kas sudaro šeimą, išvardina šeimos narių vardus, pasakoja apie tėvelių darbą, kuria plakatus „Mano mamos/tėvelio darbas“. • Pasakoja apie savo išvaizdą, pasako savo kūno dalis, kam reikalingos kojos, rankos, nosis,

		<p>ausys ir kt.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Klausosi lietuvių liaudies pasakų, kuriose aiškiai skiriamas gėris ir blogis. • Pasakoja apie savo ir savo šeimos pomėgius.
<p>SANTYKIAI SU SUAUGUSIAISIAIS IR BENDRAAMŽIAIS</p> <p>Ikimokykliniame amžiuje didelis vaidmuo tenka vaiko ir suaugusiųjų bei bendraamžių tarpusavio santykiams, kurių metu vaikas mokosi gerbti ir vertinti kitus žmones. Šie susiformavę vaiko gebėjimai turi teigiamus pagrindus tolimesniame gyvenimo etape. Suaugusieji ir bendraamžiai padeda vaikui patenkinti biologines, psichines, emocines, visuomenines reikmes, jiems tarpininkaujant vaikas sužino apie pasaulį, iš jų perima reagavimo būdą, pažiūras, įgyja įgūdžių, įvairios patirties.</p>		
<p>Vertybinė nuostata, esminis gebėjimas</p>	<p>VAIKO VEIKSENOS</p>	
	<p>Ankstyvasis amžius 1–3 metų vaikai</p>	<p>Ikimokyklinis amžius 3–5(6) metų vaikai</p>
<p>Nusiteikęs geranoriškai bendrauti ir bendradarbiauti su suaugusiaisiais, ir bendraamžiais. Pasitiki pedagogais, juos gerbia, ramiai jaučiasi su jais kasdieninėje ir neįprastoje aplinkoje, iš jų mokosi, drąsiai reiškia jiems savo nuomonę, tariasi, derasi, žino, kaip reikia elgtis su nepažįstamais suaugusiaisiais. Supranta, kas yra gerai, kas – blogai, draugauja bent su vienu vaiku, palankiai bendrauja su visais (supranta kitų norus, dalinasi žaislais, tariasi, užjaučia, padeda), suaugusiojo padedamas supranta savo žodžių ir veiksmų pasekmes.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Žaidžia greta kitų vaikų. • Bendrauja mimika, judesiais, veiksmais, dažniau kalbasi su kitu vaiku. • Svečiuojasi kitoje grupėje, priima svečius savo grupėje. • Išlieka ramus grupėje apsilankius nepažįstamiems žmonėms. • Dalyvauja pramogose, šventėse. • Pradeda žaisti žaidimą „Šeima“. • Žaisdamas kalbina kitus vaikus, atsiliepia į kvietimą bendrauti. • Pradeda dalintis daiktais, žaislais. • Laikosi atsisveikinimo su tėvais ritualų. • Kreipiasi į suaugusiuosius prašydamas pagalbos. • Dažniausiai vykdo suaugusiojo prašymus. • Išbando naujus žaislus, vėliau su jais savarankiškai žaidžia. • Žaidžiant persikūnija, tampa kuo nors kitu, pvz. mama, pardavėju, naudoja daiktų pakaitalus. 	<ul style="list-style-type: none"> • Sėkmingai įsitraukia į vaikų grupę ir kartu žaidžia. • Kuria savo grupės taisykles. • Žaidžia kolektyvinius žaidimus, tariasi dėl vaidmenų, siūlo idėjas. • Piešia geriausio draugo portretą. • Kuria plakatą „Draugystė“. • Diskutuoja su suaugusiaisiais, išreiškia savo nuomonę. • Dalinasi su bendraamžiais bei grupėje dirbančiais suaugusiaisiais savo rūpesčiais, domisi jų jausmais, užjaučia, siūlo savo pagalbą. • Kartu su draugais kuria knygeles, kolektyvinius dailės darbelius ir kt. • Kartu su draugais tvarko žaislus. • Bendrauja su grupės svečiais. • Dalyvauja veikoje, kurioje keliems vaikams reikia siekti vieno tikslo. • Žino, į ką galima kreiptis pagalbos pasimetus, nutikus nelaimei. • Turi draugą arba kelis nuolatinius žaidimų partnerius. Palaiko ilgalaikę draugystę mažiausiai su vienu vaiku.

	<ul style="list-style-type: none"> • Pratinasi bendrauti su nepažįstamais žmonėmis, kai auklėtojas yra šalia. • Žaidžia žaidimus, kuriuose vaikai ką nors daro paeiliui arba keli vienu metu. 	
<p><i>BENDRAUJANTIS VAIKAS</i></p> <p>Pasiekimų sritys: sakytinė kalba, rašytinė kalba.</p>		
<p>SAKYTINĖ KALBA</p> <p>Vaiko sakytinė kalba – gebėjimas kalbėti, kalbos turinys, klausymasis. Gebėjimas išsakyti mintis – kalbos raiška. Ikimokykliniame amžiuje tarp sklandaus vaiko kalbėjimo ir smulkiosios motorikos judesių yra tiesioginis ryšys. Todėl ikimokykliniame amžiuje skiriamas didelis dėmesys smulkiosios motorikos žaidimams, kurie aktyvina vaikus, drausmina, skatina mąstymo procesus, padeda bendrauti ir bendradarbiauti. Programoje pagrindinis kalbos ugdymo metodas – kasdieninis bendravimas įvairios veiklos metu.</p>		
<p>Vertybinė nuostata, esminis gebėjimas</p>	<p>VAIKO VEIKSENOS</p>	
	<p>Ankstyvasis amžius 1–3 metų vaikai</p>	<p>Ikimokyklinis amžius 3–5(6) metų vaikai</p>
<p>Nusiteikęs išklaudyti kitą ir išreikšti save bei savo patirtį kalba. Klausosi ir supranta kitų kalbėjimą, kalba su suaugusiais ir vaikais natūraliai, laisvai išreišdamas savo išgyvenimus, patirtį, mintis, intuityviai junta kalbos grožį</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Klausosi, kalba mimika, gestais, reaguoja į suaugusiųjų ir vaikų kalbėjimą. • Supranta nesudėtingus tekstus, eilėraštkus, pasakas, prašymus, paprastus klausimus. • Mėgdžioja pakartodamas žodžius. • Dviejų–trijų žodžių sakiniais kalba apie tai, ką mato, girdi, kas atsitiko, ko nori. • Suaugusiojo padedamas kartoja daineles, eilėraščius, žaidimus, žodžius. • Varto knygeles, bando įvardinti tai, ką mato paveikslėlyje „Kas čia?“. • Žaidžia žodžių žaidimą „Pakartok“. • Sako „ačiū“, „prašau“. • Kartu su auklėtoju dainuoja daineles. • Bendraudamas mėgdžioja suaugusiųjų kalbėseną. • Pasakoja 3–4 žodžių sakiniais. 	<ul style="list-style-type: none"> • Pasakoja apie save, savo šeimą: pasako vardą, pavardę, amžių, adresą, artimųjų vardus. • Pasakoja apie savo norus, išgyventus įspūdžius. • Pasakoja apie matytus animacinius filmus, televizijos laidas. • Kalba sudėtiniais sakiniais, vartoja daugumą kalbos dalių. • Atpažįsta kai kurias raides. • Girdi pirmą ir paskutinį garsą trumpuose žodžiuose. Girdi žodžio viduryje esančius garsus. • Sugalvoja naujų žodžių su atpažintu garsu. • Komentuoja, ką padaręs, ką nupiešęs, ką veikęs. • Seka pasakas, deklamuoja, kuria eilėraštkus, istorijas. • Dalinasi įspūdžiais su draugais, auklėtoju. • Žaidžia kūrybinius žaidimus, pasiskirsto vaidmenimis. • Žaidžia žaidimus, susijusius su pasakojimo tekstu, jį iliustruoja,

	<ul style="list-style-type: none"> • Žaidžia žaidimus, kurių metu reikia šokinėti, pliaukšėti delnais, šokti. • Domisi laidomis, animaciniais filmais vaikams, kalba apie juos. • Kartu su suaugusiuoju deklamuoja eilėraštkus. 	inscenizuoja. <ul style="list-style-type: none"> • Kuria pasakojimus apie fantastinius įvykius, personažus. • Žaidžia garsų keitimo žodžiuose žaidimus (pvz.: „kur-mur, mė-bė“). • Kuria dialogus, inscenizuoja, vaidina. • Atpasakoja pasakas, kuria įvairius tekstus.
--	--	---

RAŠY TINĖ KALBA

Programoje vaikų mokymasis rašyti natūraliai įeina į vaikų žaidimus, kurie prasideda nuo smulkiosios motorikos lavinimo. Rašytinė kalba – vaiko minčių dėstymas erdvėje. Į vaikų piešinius žiūrima kaip į savitą kalbą. Rašytinė kalba – paties vaiko veikla. Ikimokykliniame amžiuje skatinamas domėjimasis knygomis, taip rašytinę kalbą siejant su skaitymu. Siekiama, kad raidė būtų tokiu pat vaiko gyvenimo elementu, kaip kalba.

Vertybinių nuostatų, esminis gebėjimas	VAIKO VEIKSENOS	
	Ankstysis amžius 1-3 metų vaikai	Ikimokyklinis amžius 3-5(6) metų vaikai
Domisi rašytiniais ženklais, simboliais, skaitomu tekstu. Atpažįsta ir rašinėja raides, žodžius bei kitokius simbolius, pradeda skaitinėti.	<ul style="list-style-type: none"> • Varto knygeles, žiūrinėja paveikslėlius, piršteliu juos rodo. • Domisi aplinkoje esančiomis raidėmis, ieško, į ką panaši raidė. • Žaidžia linijomis popieriuje. • Spalvina paveikslėlius. • Varto knygeles ir klausia „Kas čia?“. • Įvairiomis rašymo priemonėmis spontaniškai brauko popieriaus lape, kraigloja vertikalias ir horizontalias linijas. • Pažįsta aplinkoje esančius simbolius. • Pavadina apžiūrinėjamus paveikslėlius. 	<ul style="list-style-type: none"> • Ieško savo vardo raidės grupės aplinkoje, knygoje, gatvės reklamose. • Nupiešęs piešinį „pasirašo“, nukopijuoja savo vardą. • Kuria knygeles su elementariais nukopijuotais sakiniais, žodžiais, raidėmis. • Žaidžia kortelių žaidimus: „Raidė“, „Raidžių lotė“. • Ritmiškai atkartoja tą patį ornamentą lape. • „Rašo“ ant smėlio, sniego, lapo. • Dėlioja raidžių korteles ir bando „skaityti“. • Savarankiškai kuria reklamas, skelbimus, sveikinimus, orų prognozių suvestines ir kt. • Braižo planus, schemas, grafikus, žemėlapius. • Planšetiniame kompiuteryje rašo savo vardą, trumpus žodžius. • Kuria žodinius laiškus, pranešimus, žinutes, sukurtą tekstą perteikia simboliais.

SMALSUS VAIKAS

Pasiekimų sritys: aplinkos pažinimas, skaičiavimas ir matavimas.

APLINKOS PAŽINIMAS

Aplinkos pažinimas – tai vaiko įgytas supratimas apie artimiausią daiktinę, socialinę, kultūrinę namų bei grupės aplinką (daiktus, žmones, jų gyvenimo būdą, kultūros reiškinius, techniką ir technologijas), gamtą (gyvybę, gamtos objektus ir reiškinius, dangaus kūnus), žemę, laiko tėkmę. Tai – vaiko savęs pažinimas (savo kūno, jausmų, gebėjimų, ryšių su kitais žmonėmis). Labai svarbu, kad vaikas tobulintų turimus aplinkos pažinimo būdus ir išbandytų naujus.

Vertybinė nuostata, esminis gebėjimas	VAIKO VEIKSENOS	
	Ankstyvasis amžius 1–3 metų vaikai	Ikimokyklinis amžius 3–5(6) metų vaikai
<p>Nori pažinti bei suprasti save ir aplinkinį pasaulį, džiaugiasi sužinojęs ką nors nauja. Įvardija ir bando paaiškinti socialinius bei gamtos reiškinius, apibūdinti save, savo gyvenamąją vietą, šeimą, kaimynus, gyvosios ir negyvosios gamtos objektus, domisi technika ir noriai mokosi ja naudotis.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Stebi, atpažįsta aplinką, orientuojasi joje. • Žino kai kurių daiktų paskirtį (šukos, šaukštas, nosinaitė). • Pažįsta ir pavadina kai kuriuos gyvūnus, žmones, daiktus. • Išbando daiktus kaip įrankius, juos pavadina, įvardija veiksmą. • Žino kūno dalių pavadinimus. • Mėgdžioja suaugusiuosius bandydamas šukuotis, valgyti su įrankiais, valyti dantis, šluostyti stalą ir kt. • Augina „daržą“ ir stebi augalo gyvenimo etapus: dygimą, augimą, žydėjimą, sėklų brandinimą, nynykimą. • Renka gamtinę medžiagą. • Stebi save ir draugus veidrodyje. • Pasako savo, mamos, tėčio, kitų šeimos narių vardus. • Dalyvauja prižiūrint gyvūnus, žino, ką gyvūnas ėda, kokius vaikus veda. 	<ul style="list-style-type: none"> • Stebi gamtos reiškinius, kuria „Gamtos kalendorių“. • Kartu su tėveliais kuria šeimos medį. • Lankosi bibliotekoje, Panevėžio kraštotyros muziejuje, Senvagėje, Laisvės aikštėje, teatruose ir kt. • Kartu su auklėtoju kuria elgesio gamtoje taisykles, rūšiuoja šiukšles, būdamas gamtoje renka šiukšles. • Skiria daržoves, vaisius, uogas, kartu su auklėtoju gamina daržovių, vaisių mišraines. • Žaidžia žaidimus su kortelėmis: „Metų laikai“, „Gėlių loto“, „Gyvūnai“, „Paukščiai“, „Profesijos“ ir kt. • Atpažįsta naminius ir kai kuriuos laukinius gyvūnus. • Pasakoja apie savo šeimą, jos tradicijas. • Pasakoja apie Panevėžį, įvardija kelis miesto objektus. • Atlieka nesudėtingus bandymus, pvz.: daigina sėklas, išardo nereikalingus prietaisus ir kt. • Tyrinėja žemėlapius, gaublį. • Susipažįsta su atliekų panaudojimo galimybėmis ir daro įvairius darbelius iš jų.

SKAIČIAVIMAS IR MATAVIMAS

Ikimokykliniame amžiuje kalbame apie pirmąją vaiko pažintį su skaičiaus sąvoka. „Kiek“ – skaičiaus panaudojimas kiekiui nusakyti, „Kelintas?“ – skaičiaus panaudojimas numeravimui, simboliai, naudojami skaičiams pažymėti. Vaikas suvokia daiktų panašumą ir skirtumus. Geometrinės formos, daiktų dydžio suvokimas, orientavimasis erdvėje.

Vertybinė nuostata, esminis gebėjimas	VAIKO VEIKSENOS	
	Ankstysis amžius 1-3 metų vaikai	Ikimokyklinis amžius 3-5(6) metų vaikai
<p>Nusiteikęs pažinti pasaulį skaičiuodamas ir matuodamas. Geba skaičiuoti daiktus, palyginti daiktų grupes pagal kiekį, naudoti skaitmenis, apibūdinti daikto vietą eilėje, sudaryti sekas. Geba grupuoti daiktus pagal spalvą, formą, dydį, jaučia dydžių skirtumus, daikto padėtį erdvėje. Supranta ir vartoja žodžius, kuriais apibūdinamas atstumas, ilgis, masė, tūris, laikas. Pradedą suvokti laiko tėkmę ir trukmę.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Rodo piršteliu ir skaičiuoja savo metus. • Atrenka ir pasako, kuris žaislas didelis ar mažas, storas ar plonas, toks pat ir ne toks pat. • Supranta, ką reiškia vienas, du, daug. • Randa reikiamos formos, dydžio ar spalvos daiktą. • Supranta vis daugiau žodžių, kuriais nusakoma daikto forma, dydis, spalva, judėjimas erdvėje. • Supranta ir vartoja daiktų palyginimui skirtus žodžius: didelis – mažas, ilgas – trumpas, sunkus – lengvas, storas – plonas. • Žaidžia žaidimą „Surask tokios pačios spalvos žaislą“. • Veria karoliukus ant pagaliuko ir lygina (kur daugiau ir kur mažiau). • Po lygiai dalina vaišes draugams. • Žaidžia žaidimą „Dienanaktis“. • Stato bokštus ir išrenka didžiausią ir mažiausią. • Matuoja savo ūgį grupės sienine matuokle. 	<ul style="list-style-type: none"> • Skaičiuoja savo pirštus, žaisliukus. • Žaidimuose taiko skaičiuotes. • Įvardija, į kokias geometrines figūras panašūs įvairūs daiktai. • Dėlioja priešingybių paveikslėlius (aukštai – žemai, ant – po, kairėje – dešinėje, už – prieš). • Žaidžia žaidimus „Surask ir padėk tiek pat“, „Surask tokią pat spalvą“, „Kur daugiau – kur mažiau“. • Lanksto popierių į 2,4,8 dalis. • Žaidžia žaidimus su skaitmenų kortelėmis, pritaiko atitinkamą skaitmenį daiktų grupei. • Aplinkoje suranda panašių į geometrines figūras formų daiktus. • Matuoja savo ūgį grupės sienine matuokle, lygina su draugų ūgiu. • Kurdamas paveikslus iš įvairių geometrinių figūrų sudėlioja žmogaus, gyvūno kūną. • Kuria kalendorių. • Sudėlioja daiktus nuo mažiausio iki didžiausio ir atvirkščiai. • Žaidžia žaidimus, padedančius suvokti laiko trukmę (pvz.: skaičiuojant iki 10 vaikai turi sustoti į ratą). • Matuoja atstumą, ilgį, tūrį, masę, naudojasi vienu ar keliais sąlyginiais matais (pėda, sprindžiu, piršo storiu, lazdele, koku nors daiktu). • Eksperimentuojant supranta, kad toks pat medžiagos ar produkto

		<p>kiekis gali būti supakuotas skirtingų formų pakuotėse.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Žaidžia žaidimą, kurio metu apibūdina daiktų vietą ir padėtį kitų daiktų atžvilgiu.
--	--	---

KURIANTIS VAIKAS

Pasiekimų sritys: meninė raiška, estetiškas suvokimas

MENINĖ RAIŠKA

Muzika, šokis, vaidyba, vizualinė raiška

Meninė veikla siekiama lavinti vaiko vaizduotę, ugdyti estetinę skonį, skatinti saviraišką. Vaiko kūryba – žaidimas spalvomis, muzika, judesiu. Vaikams sudaromos sąlygos, galimybės pajusti laisvos idėjų ir jausmų saviraiškos džiaugsmą, pažinti, tyrinėti ir pajusti įvairius meninės raiškos būdus, džiaugtis gamtos bei žmogaus kūriniais. Siekiama vaiką sudominti kūrybos procesu, o ne rezultatu.

Vertybinių nuostatų, esminis gebėjimas	VAIKO VEIKSENOS	
	Ankstyvasis amžius 1-3 metų vaikai	Ikimokyklinis amžius 3-5(6) metų vaikai
<p>Jaučia meninės raiškos džiaugsmą, rodo norą aktyviai dalyvauti meninėje veikloje. Spontaniškai ir savitai reiškia įspūdžius, išgyvenimus, mintis, patirtas emocijas muzikuodamas, šokdamas, vaidindamas, vizualinėje kūryboje.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Piešia pagaliuku ant smėlio, sniego, kreida – ant lentos, asfalto. • Piešia pieštukais, kreidelėmis, tapo gvašu, akvarele, štampuoja pirštuku, štampukais, daro plaštakos antspaudus. • Eksperimentuoja išbandydamas taškymo būdus. • Mėgdžioja gamtos ir mechaninius garsus. • Pritaria muzikai plojimu, judesiais, instrumentais. • Žaidžia muzikinius žaidimus, išreiškia save judesiu (šoka kaip „kiškiukas“). • Dainuoja lopšines žaisliukui. • Groja barškučiais, būgneliais. • Imituoja judesiais įvairius personažus. • Dalyvauja siužetiniuose muzikiniuose spektakliukuose. • Žaidžia su lėlių teatru 	<ul style="list-style-type: none"> • Piešia gvašu, akvarele, pieštukais, vaškinėmis kreidelėmis, anglimi ir kt. • Išbando grotuozo techniką. • Eksperimentuoja maišydamas spalvas, rasdamas įvairius atspalvius. • Derina kelias dailės raiškos technikas viename kūrinyje. • Kuria vaizdus prie šviesos stalo. • Kuria mozaikas, mandalas, juostas, kilimėlius iš smulkesnių detalių, gamtinės medžiagos. • Dalyvauja dailės darbų parodose, projektuose, akcijose. • Kuria, reiškia savo potyrius, įgūdžius neįprastomis sąlygomis ir priemonėmis (pvz.: piešia gamtoje ant asfalto, šaligatvio plytelių, smėlio, laikraščio, šlapio popieriaus; piešia plunksna, pagaliuku, akmenuku, pirštu ir kt.). • Ornamentuoja, sistemingai kartuoja elementus.

	<p>lėlėmis.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Persirengia įvairiais veikėjais: dedasi karūnas, apsiaustus, kepures. • Žaidžia muzikinius žaidimus, eina ratelius, tekstą imituojant judesiais. 	<ul style="list-style-type: none"> • Piešia, tapo portretus, gamtos vaizdus, atvaizduoja patirtus įspūdžius ir kt. • Kuria ant netradicinių paviršių, pvz.: audinio, stiklo, senų batų ir kt. • Muziką išreiškia judesiu, dainuoja, šoka ratelius. • Mėgdžioja gamtos garsus. • Eksperimentuoja išbandydamas įvairius garso išgavimo būdus (pvz.: gaminasi barškučius, į dėžutę įberiant kruopų). • Kuria savo šokį, dainelę. • Vaidindamas sukuria savo istoriją. • Aktyviai dalyvauja lopšelio-darželio bei miesto renginiuose, koncertuose. • Šoka vienas, poroje, ratelyje. • Lankosi koncertuose. • Vaidina trumpas sceneles pagal įvairius siužetus. • Išbando lėlių, pirštų, šešėlių, stalo teatrą. • Kuria siužetą iš pasigamintų daiktų. • Perteikia emocijas kūno judesiais, veido mimika. • Ritminiais, melodiniais, gamtos, savo gamybos vaikiškais muzikos instrumentais pritaria dainoms, šokiams. • Kuria ritmus, melodijas ketureiliams balsu ar muzikos instrumentu.
--	---	---

ESTETINIS SUVOKIMAS

Ikimokykliniame amžiuje svarbiausia – ne įgyti žinių, bet dvasiškai tobulėti, suprasti tas vertybes, kurias akcentuoja meno kūrėjas.

Vertybinė nuostata, esminis gebėjimas	VAIKO VEIKSENOS	
	Ankstyvasis amžius 1-3 metų vaikai	Ikimokyklinis amžius 3-5(6) metų vaikai
Domisi, gėrisi, grožisi aplinka, meno kūriniais, menine veikla. Pastebi ir žavisi aplinkos grožiu,	<ul style="list-style-type: none"> • Lankosi Panevėžio lėlių vežimo teatre. • Stebi vyresnių vaikų koncertą salėje, pasakoja savo 	<ul style="list-style-type: none"> • Dalyvauja lopšelio-darželio, miesto, Respublikos renginiuose. • Varto meno knygas, apžiūri meno kūrinius, aptaria.

<p>meno kūriniais, džiaugiasi savo ir kitų kūryba, jaučia, suvokia ir apibūdina kai kuriuos muzikos, šokio, vaidybos, vizualaus meno estetikos ypatumus, reiškia savo estetinius potyrius, dalijasi išgyvenimais, įspūdžiais.</p>	<p>įspūdžius.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Varto knygeles bei komentuoja patikusias iliustracijas. • Džiaugiasi ir rodo suaugusiajam savo šventinę aprangą. • Intuityviai mėgdžioja tai, kas patinka. • Kartu su suaugusiuoju žaidžia ir išraiškingai rodo, kaip galima veikti, tarytum žaislas ar stalo teatro lėlė būtų gyva. • Išbando įvairias dailės medžiagas ir priemones. 	<ul style="list-style-type: none"> • Lankosi Panevėžio miesto dailės galerijoje, Galerijoje XX, Fotografijos galerijoje, Panevėžio kraštotyros muziejuje. • Klausosi gyvai atliekamos muzikos. • Gėrasi savo ir kitų sukurtomis knygelėmis, vertina, pasako, kodėl gražu, kodėl patinka. • Dalinasi įspūdžiais, ką matė ateidamas į darželį, savaitgalio išvykose. • Vertina savo ir draugų kūrybinius darbelius. • Kartu su auklėtoju atnaušina grupės aplinką, ją puošia, siūlo savo idėjas. • Dalyvauja kūrybiniuose konkursuose, projektuose, parodose. • Žaidimų metu vaidina muzikantus, šokėjus, dainininkus, vaizduojant, kad jie yra scenoje.
---	--	--

SĖKMINGAI BESIUGDANTIS VAIKAS

Pasiekimų sritys: iniciatyvumas ir atkaklumas, tyrinėjimas, problemų sprendimas, kūrybiškumas, mokėjimas mokytis.

INICIATYVUMAS IR ATKAKLUMAS

Iniciatyvumas – ikimokyklinuko savybė, pasireiškianti savarankišku veiklos atlikimu, idėjos iškėlimu. Atkaklumas – savo tikslų siekimas, nenuolaidžiavimas savo norams. Šių gebėjimų ugdymas(is) formuoja vaiko valią – nusiteikimą aktyviai veikti, rinktis veikimo kryptis, įveikti kliūtis, siekti tikslo.

Vertybinė nuostata, esminis gebėjimas	VAIKO VEIKSENOS	
	Ankstyvasis amžius 1—3 metų vaikai	Ikimokyklinis amžius 3–5(6) metų vaikai
<p>Didžiuojasi savimi ir didėjančiais savo gebėjimais. Savo iniciatyva pagal pomėgius pasirenka veiklą, ilgam įsitraukia ir ją plėtoja, geba pratęsti veiklą po tam tikro laiko tarpo, kreipiasi į suaugusįjį pagalbos, kai pats</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Pasirenka daiktą, žaislą, atkakliai bando atlikti naują veiksmą. • Bando pats apsirengti, nusirengti. • Išbando naujo žaislo galimybes. • Sugalvoja būdus, kaip pasiekti neprieinamą daiktą. • Tęsia pradėtą žaidimą, nors ir iškyla nedidelės kliūtys. 	<ul style="list-style-type: none"> • Pasiūlo draugams idėjas, ką veikti, žaisti, jas įgyvendina. • Sprendžia iškilusias problemines situacijas, teikia pasiūlymus. • Apibrėžia savo rankos plaštaką, pasirenka ir priklijuoja paveikslėlius, žyminčius, ką gali nuveikti darželyje. • Piešia piešinį „Mano diena“, kuriame pavaizduoja, ką ketina

<p>nepajėgia susidoroti su kilusiais sunkumais.</p>		<p>veikti per dieną.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Pratęsia pradėtą žaidimą kitą dieną. • Renkasi veiklą ir jos įgyvendinimo būdus. • Turiningai plėtoja paties pasirinktą veiklą, ją tęsia kitą dieną, kelias dienas. • Atlieka kruopštumo, susikaupimo reikalaujančias užduotis.
---	--	---

TYRINĖJIMAS

Smalsaudamas vaikas pažįsta save ir pasaulį, lavina savo mąstymo gebėjimus, išbando įvairų elgesį, sužino, kas jiems patinka, o kas ne. Smalsumas yra poreikis, o tyrinėjimas – elgesys. Ikimokyklinuko tyrinėjimai atveria galimybes pažinti aplinką.

Vertybinė nuostata, esminis gebėjimas	VAIKO VEIKSENOS	
	Ankstysis amžius 1–3 metų vaikai	Ikimokyklinis amžius 3–5(6) metų vaikai
<p>Smalsus, domisi viskuo, kas vyksta aplinkui, noriai stebi, bando, samprotauja. Aktyviai tyrinėja save, kultūrinę ir gamtinę aplinką, įvaldo tyrinėjimo būdus (stebėjimą, bandymą, klausinėjimą), mąsto ir samprotauja apie tai, ką pastebėjo, atrado, pajuto, patyrė.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Visais pojūčiais tyrinėja supančią aplinką. • Tiriamajai veiklai pasirenka reikalingas priemones. • Žaidžia žaidimą „Stebuklingas maišelis“: liečia daiktus, ištraukia kietą, minkštą, švelnų ar šiurkštų daiktą. • Žaidžia žaidimus: „Paragauk“, „Užsimerk“, „Pauostyk“, „Išgirsk“. • Bando įvairius garso išgavimo būdus: beldžia, tuksena ir kt. • Pasako, koks oras. • Kokia nors tvarka surenka, rūšiuoja, sudėlioja daiktus. • Mėgina žaisti slėpynių. • Padalina plastilino gabalą ir vėl sulipdo į vieną. • Išpilsto vandenį į mažus indus, po to vėl supila į didelį indą. 	<ul style="list-style-type: none"> • Dalyvauja artimiausios aplinkos išvykose ir kuria žemėlapius. • Tyrinėja daiktus, padėtus ant šviesos stalo. • Tirpina sniegą, užšaldo vandenį. • Stebi ir tyrinėja gamtos reiškinius, žymi kalendorių. • Išbando magnetą grupėje, lauke. • Su balansinėmis svarstyklėmis sveria daiktus. • Atlieka eksperimentus: „Plaukia – skęsta“, „Karšta – šalta“, „Atspėk, ką valgai“ ir kt. • Pagal savybes analizuoja, grupuoja ir klasifikuoja daiktus. • Stebi daiktus per lupą, mikroskopą. • Tyrinėja gamtos ir socialinės aplinkos objektus, jų kaitą, savybes. • Atlieka nesudėtingus bandymus. • Fiksuoja ilgalaikius pastebėjimus, pildo lenteles. • Ieško „lobio“, sekdamas nurodymus, pagal žemėlapi. • Žygio metu renka

		akmenėlius, grupėje juos rūšiuoja pagal spalvą, dydį, formą, juos nudažo.
PROBLEMŲ SPRENDIMAS		
<p>Problemų sprendimo gebėjimai padeda vaikams priimti konstruktyvius sprendimus. Vaikas pats mokosi pasirinkti, nuspręsti ir pajusti problemų sprendimo ar pasirinkimo padarinius. Ikimokykliniame amžiuje vaiko problemų sprendimų ugdymasis ateityje palengvina ir praplečia sprendimų variantus ir poelgių galimas pasekmes.</p>		
Vertybinė nuostata, esminis gebėjimas	VAIKO VEIKSENOS	
	Ankstyvasis amžius 1–3 metų vaikai	Ikimokyklinis amžius 3–5(6) metų vaikai
Nusitekęs ieškoti išeičių kasdieniniams iššūkiams bei sunkumams įveikti. Atpažįsta kilsius sunkumus ką nors veikiant, dažniausiai supranta, kodėl jie kilo, suvokia savo ir kitų ketinimus, ieško tinkamų sprendimų ką nors išbandydamas, tyrinėdamas, aiškindamasis, bendradarbiaudamas, pradeda numatyti priimtų sprendimų pasekmes.	<ul style="list-style-type: none"> • Prašo suaugusiojo pagalbos, jeigu kas nors nepavyksta. • Atlieka nesudėtingus pavedimus. • Deda mažesnę daiktą į didesnę. • Bando įveikti kliūtį keletą kartų. • Žaidžia žaidimus: „Kaip įdėti į dėžutę?“, „Kaip pagydyti lėlytę?“, „Ką daryti, jeigu sušlapo rūbeliai?“. • Lauke, priėjęs balą, sprendžia problemą „Kaip nesušlapti kojyčių?“. • Drąsiai imasi sudėtingos veiklos, keisdamas veikimo būdus, bando ją atlikti, stebi savo veiksmų pasekmes. 	<ul style="list-style-type: none"> • Žaidžia žaidimą „Labirintai“. • Tyrinėdamas, bandydamas pasirenka sau tinkamiausias priemones, komentuoja, kodėl jas pasirinko. • Taiso sugadintą daiktą, suplėšytą knygutę. • Siūlo kelis problemų sprendimo būdus. • Pasirenka iš kelių pasiūlytų problemų sprendimo būdų vieną. • Dalyvauja diskusijose: „Kaip galvoji, kodėl mums nepavyko...“, „Ką reikėtų daryti, kad...“. • Bando numatyti ir įvardinti pasekmes „Kas bus, jeigu elgsimės...“. • Atsako į atvirusius klausimus, padedančius apmąstyti problemą: „Kas atsitiko? Kaip tu jautiesi? Kaip jaučiasi kiti?“. • Savarankiškai sprendžia problemines užduotis.
KŪRYBIŠKUMAS		
<p>Kūrybiškumas – kiekvieno vaiko saviraiškos puoselėjimas, gebėjimas kurti, savitai mąstyti. Ikimokyklinis amžius palankiausias kūrybiškumo ugdymuisi, nes tada vaikas yra pats imliausias, smalsus, jo mąstymas nesuvaržytas stereotipų.</p>		
Vertybinė nuostata, esminis gebėjimas	VAIKO VEIKSENOS	
	Ankstyvasis amžius 1–3 metų vaikai	Ikimokyklinis amžius 3–5(6) metų vaikai
Jaučia kūrybinės laisvės, spontaniškos	<ul style="list-style-type: none"> • Stato, konstruoja, dėlioja dėlionės, mozaikas. 	<ul style="list-style-type: none"> • Eksperimentuoja ant balto ir spalvoto (sauso, šlapio), įvairaus

<p>improvizacijos bei kūrybos džiaugsmą. Savitai reiškia savo įspūdžius įvairioje veikloje, ieško nežinomos informacijos, siūlo naujas, netikėtas idėjas ir jas savitai įgyvendina.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Eksperimentuoja su modelinu, moliu, druskos tešla, sniegu, smėliu, ledu ir kt. • Išradingai, neįprastai naudoja įvairias medžiagas: kaladėlė-mašina, telefonas ir kt. • Sugalvoja skirtingų veikimo būdų. • Žaidžia su žaislais, kuriuos galima išardyti, išbandyti jų formas, su garsus skleidžiančiais žaislais. • Atranda vis naujus dalykus aplinkoje: vandenį pilsto, semia, sveria, laisto (prižiūrimi suaugusiojo). • Stato smėlio pilis, jas dekoruoja gamtine medžiaga. 	<p>formato, dydžio popieriaus lapo pirštu, teptuku, šiaudeliu, trintuku, kamšteliu, sagute ir kt.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Savo kūrybiniuose darbeliuose išradingai panaudoja gamtinę medžiagą. • Kuria daugiasluoksnius kūrinius. • Aplikuoja iš įvairių medžiagų: skirtingo popieriaus, audinio, gamtinės medžiagos ir kt. • Kuria atvirukus, knygeles, dovanėles draugams, šeimos nariams, dekoracijas šventėms, pramogoms. • Žaidžia žaidimus, kuriuose ugdoma fantazija (pvz.: įsivaizduokime, kad einame mišku). • Dalijasi kelionių įspūdžiais, nuotykiams ir kt. • Kuria dirbant porose, grupelėse. • Dalyvauja projektuose.
---	---	--

MOKĖJIMAS MOKYTIS

Mokėjimo mokyti gebėjimų ugdymas(is) – vaiko poreikis sužinoti, atsakomybė už savo veiklą, pasirenkamus veikimo būdus, savo stiprybių ir trūkumų žinojimas, domėjimasis pasirenkamos veiklos galimybėmis. Mokėjimas mokyti, vaiko noras bei pasirengimas imtis naujų užduočių, gebėjimas kontroliuoti veiklos procesą bei taikyti įgytus gebėjimus įvairiose situacijose.

Vertybinė nuostata, esminis gebėjimas	VAIKO VEIKSENOS	
	Ankstysis amžius 1–3 metų vaikai	Ikimokyklinis amžius 3–5(6) metų vaikai
<p>Noriai mokosi, džiaugiasi tuo, ką išmoko. Mokosi žaisdamas, stebėdamas kitus vaikus ir suaugusiuosius, klausinėdamas, ieškodamas informacijos, išbandydamas, sprenddamas problemas, kurdamas, įvaldo kai kuriuos mokymosi būdus, pradeda suprasti mokymosi procesą.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Išbando naujus žaidimus. • Žaidžia žaidimą „Kur rasti?“. • Pagal dydį, spalvą dėlioja žaislus, daiktus. • Žaisdamas mėgdžioja įvairius gyvūnus, žmones. • Žaidžia žaislais, kurie skatina stumti, traukti, imti, čiupinėti, prisukti, atsukti ir kt. 	<ul style="list-style-type: none"> • Sprendžia galvosūkius. • Taiko įvairius informacijos paieškos metodus: knygų vartymas, aplinkos tyrinėjimas. • Vertina savo ir draugų meninės veiklos rezultatus. • Įvairiais būdais renka informaciją: varto knygeles, enciklopedijas, klausinėja apie jose esančią informaciją. • Užduoda klausimus: „kodėl“, „kaip“, „kada“, „iš kur atsiranda“, „kas“. • Žaidžia žaidimus, kurių metu naudojasi imitaciniams žaidimams tinkamomis priemonėmis (pvz.:

		spausdinimo mašinėlė, kompiuterio klaviatūra, skaičiuotuvai...).
		• Susipažįsta su enciklopedijomis, internetu.

V. UGDYMO PASIEKIMAI IR JŲ VERTINIMAS

Vaiko pasiekimų vertinimas – tai priemonė, padedanti matyti vaiką ir jo augimą. Remiantis pasiekimų aprašu nustatoma, kuriuos gebėjimus vaikas jau turi ir ko bus siekiama toliau. Vaiko pasiekimų aprašas, atsižvelgiant į vaiko pasiekimų žingsnelius, garantuoja ugdymo proceso planavimo nuoseklumą ir tęstinumą. Kiekvienas vaikas savo tempu, žingsnis po žingsnio, įgyja žinių ir supratimą, gebėjimus ir nuostatas, kurios nurodo vaiko pažangos ugdymosi kryptį. Aprašas padeda siekti dermės tarp ikimokyklinio ir priešmokyklinio bei tolesnio vaiko ugdymosi.

Vaiko daroma pažanga yra vertinama nuolat, pasirenkant vertinimo būdus ir metodus: stebėjimą, pokalbį, diskusiją, vaiko pasakojimus, jo darbėlių ir veiklos analizę, garso, vaizdo įrašus ir kt. Vertinimo būdai ir metodai pasirenkami ir taikomi, atsižvelgiant į „Ikimokyklinio amžiaus vaikų pasiekimų apraše“ nurodytų 18 vaiko ugdymosi pasiekimų sričių. Vaiko ugdymosi pasiekimų įvertinimas grindžiamas ilgalaikiu vaiko stebėjimu ir informacijos iš įvairių šaltinių kaupimu, jos apibendrinimu. Pasiekimų lygis atsiskleidžia vaikui veikiant natūralioje ar tikslingai sukurtoje situacijoje: žaidžiant, bendraujant, dalyvaujant projektiniame darbe, per iškytas, ekskursijas ar panašiai. Vertinami konkretaus vaiko pasiekimai ir jo daroma pažanga atsižvelgiant į kiekvieno galias, sociokultūrinę aplinką. Vaikų pasiekimai viešai tarpusavyje nelyginami. Vaiko pasiekimų aprašas tėvams yra orientyras, ko galima tikėtis iš ikimokyklinio ugdymosi bei stebėti savo vaiko pažangą.

Vertinimo tikslas – padėti auklėtojams ir kitiems ugdytojams tikslingai stebėti vaikų ugdymosi pasiekimus, pažangą, atpažinti jų ugdymosi poreikius, kuo kryptingiau pritaikant ikimokyklinio ugdymo(si) turinį vaikų grupei ir kiekvienam vaikui, garantuojant ugdymo(si) prieinamumą ir kokybę, užtikrinant tęstinumą ir dermę tarp ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo(si) programų.

Vertinimo uždaviniai – gerinti vaikų ugdymo(si) proceso kokybę nuo gimimo iki šešerių metų:

1. pažinti vaikus, atlikti jų pasiekimų bei pažangos stebėseną ir individualizuoti jų ugdymą(si);
2. įtraukti į bendrą ugdymo(si) procesą specialiujų ugdymosi poreikių turinčius vaikus;
3. tobulinti įstaigų ikimokyklinio vaikų ugdymo(si) programas, siekti ikimokyklinio, priešmokyklinio ir pradinio ugdymo(si) dermės;

4. reflektuoti bei vertinti vaikų ugdymo(si) programų ir proceso kokybę;
5. didinti tėvų įsitraukimą į vaiko ugdymosi pasiekimų bei pažangos stebėseną, gerinti tėvų švietimo kokybę bei jų įsitraukimą į vaikų ugdymo(si) procesą įstaigoje;
6. keisti visuomenės požiūrį į ikimokyklinio ugdymo(si) kokybę ir jo naudą vaikui bei tolimesnei jo mokymosi ir gyvenimo sėkmei.

Vaiko pasiekimus ir pažangą vertina grupės ikimokyklinio ugdymo auklėtojai kartu su specialistais (logopedu, muzikos mokytoju). Kasdienė informacija apie vaiko pasiekimus kaupiama ir fiksuojama vaiko pasiekimų aplanke. Į vaiko pasiekimų aplanką talpinama medžiaga, parodanti vaiko pasiekimų kitimą: vaiko stebėjimų aprašymai, kūrybiniai darbai, nuotraukos, skaitmeninės laikmenos, filmuota medžiaga ir kt.

Grupės vaikų pasiekimai ir pažanga fiksuojama elektroniniame dienyne „Mūsų darželis“ meniu punkte „Pasiekimų žingsneliai“ 18 sričių suvestinėse, parodančiose grupės vaikų pasiekimų lygį tam tikroje srityje ir kartu visose srityse. Kiekvieno vaiko pasiekimai 18 ugdymosi pasiekimų sričių fiksuojami elektroniniame dienyne „Mūsų darželis“, meniu punkte „Pasiekimų žingsneliai“, vaiko pasiekimų suvestinėje, parodančioje individualius vaiko pasiekimus visose srityse. Vaikų pasiekimų įvertinimas atliekamas du kartus: pirmasis – iki mokslo metų spalio vidurio, antrasis – iki balandžio mėnesio pabaigos.

Vaikų pasiekimai ir pažanga su tėvais (globėjais) aptariami individualiai, esant poreikiui, bet ne rečiau kaip 2 kartus per metus. Pokalbiuose prireikus dalyvauja Vaiko gerovės komisijos atstovai, kiti specialistai, administracijos atstovai.

Lopšelio-darželio grupių vaikų pasiekimai analizuojami lopšelio-darželio mokytojų tarybos posėdžiuose ir metodinės grupės pasitarimuose.

VI. NAUDOTA LITERATŪRA IR INFORMACIJOS ŠALTINIAI

1. ADAŠKEVIČIENĖ, Eugenija. *Judėjimo džiaugsmas. Lietuvos ikimokyklinukų fizinio aktyvumo optimizavimo programa ir metodinės rekomendacijos*. Vilnius, 1996.
2. GRAŽIENĖ, Vitalija (sud.). *Artyn vaiko. Knyga auklėtojoms, studentams, dėstytojams ir tėvams*. Vilnius, 1997.
3. GRAŽIENĖ, Vitalija (sud.). *Artyn vaiko. Knyga auklėtojoms, studentams, dėstytojams ir tėvams 2*. Vilnius, 1998.
4. GRIGAITĖ, Bronislava. *Protinio vaikų brandinimo programa*. Kaunas, 1996.
5. *Ikimokyklinio amžiaus vaikų pasiekimų aprašas*. Švietimo ir mokslo ministerijos švietimo aprūpinimo centras, 2014.
6. *Ikimokyklinio amžiaus vaikų saugios gyvenamosios įgūdžių ugdymo programa*. Vilnius, 1997.
7. *Ikimokyklinio ugdymo metodinės rekomendacijos*. Švietimo ir mokslo ministerijos švietimo aprūpinimo centras, 2015.
8. Lietuvos Respublikos įstatymas 1995 m. liepos 3 d. Nr. I-983 „Dėl Jungtinių Tautų vaiko teisių konvencijos ratifikavimo“. Prieiga per internetą: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.18370?jfwid=9tq147zav>
9. Lietuvos Respublikos Seimo 2003 m. gegužės 20 d. nutarimu Nr. IX-1569 patvirtinta Vaiko gerovės valstybinės politikos koncepcija. Prieiga per internetą: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.211767>
10. Lietuvos Respublikos Seimo 2003-08-20 nutarimas Nr. IX-1569 „Dėl Vaiko gerovės valstybės politikos koncepcijos patvirtinimo“. Prieiga per internetą: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.211767>
11. Lietuvos Respublikos Seimo 2013 m. gruodžio 23 d. nutarimu Nr. XII-745 patvirtinta Valstybinė švietimo 2013-2022 metų strategija. Prieiga per internetą: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.463390>
12. Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2010 m. balandžio 22 d. įsakymu Nr. V-313 (Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2016 m. sausio 26 d. įsakymo Nr. V-93 redakcija) patvirtinta Lietuvos higienos norma HN 75: 2016 „Įstaiga, vykdanči ikimokyklinio ir (ar) priešmokyklinio ugdymo programą. Bendrieji sveikatos saugos reikalavimai“. Prieiga per internetą: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/e3c38860c53111e5a141fed4d43d786>
13. Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2000 m. lapkričio 9 d. įsakymas Nr. 1374 „Dėl priešmokyklinio ugdymo koncepcijos“.

14. Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2005 m. balandžio 18 d. įsakymu Nr. ISAK-627 (Lietuvos Respublikos švietimo ir ministro 2011 m. birželio 7 d. įsakymo Nr. V-1009 redakcija) patvirtintas *Ikimokyklinio ugdymo programų kriterijų aprašas*. Prieiga per internetą: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.254659/asr>

15. Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2005 m. gruodžio 29 d. įsakymu Nr. ISAK-2667 patvirtintos Gabių vaikų ir jaunuolių ugdymo strategijos.

16. Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2005 m. liepos 22 d. įsakymas Nr. ISAK- 1557 „Dėl Ikimokyklinio ugdymo mokyklos vidaus audito metodikos tvirtinimo“. Prieiga per internetą: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.260359?jfwid=-1c4zlr2fm>

17. Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2006 m. kovo 17 d. įsakymu Nr. ISAK-494 patvirtinta *Alkoholio, tabako ir kitų psichiką veikiančių medžiagų vartojimo prevencijos programa*. Prieiga per internetą: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.272725>

18. Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2011 m. balandžio 11 d. įsakymas Nr. V-579 „Dėl Mokyklos vaiko gerovės komisijos sudarymo ir jos darbo organizavimo tvarkos aprašo patvirtinimo“. Prieiga per internetą: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.396543>

19. Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2011 m. gruodžio 12 d. įsakymas Nr. V-2368 „Dėl Švietimo aprūpinimo standartų patvirtinimo“. Prieiga per internetą: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.415146>

20. Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2011 m. liepos 8 d. įsakymu Nr. V-1229 patvirtintas Specialiosios pagalbos teikimo mokyklose (išskyrus aukštąsias mokyklas) tvarkos aprašas. Prieiga per internetą: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.403928>

21. Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2016 m. spalio 25 d. įsakymu Nr. V-941 patvirtinta *Sveikatos ir lytiškumo ugdymo bei rengimo šeimai bendroji programa*. Prieiga per internetą: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/285853b09aee11e68adcda1bb2f432d1?jfwid=qq881y06w>

22. Lietuvos Respublikos švietimo įstatymas, 1991 m. birželio 25 d. Nr. I-1489. Prieiga per internetą: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.1480/asr>

23. Lietuvos vaikų ikimokyklinio ugdymo koncepcija, 1989.

24. MONKEVIČIENĖ, Ona (sud.). *Ankstyvojo ugdymo vadovas*. Vilnius, 2001.

25. MONKEVIČIENĖ, Ona; PLAČIONIENĖ, Lina. *Ikimokyklinio ir priešmokyklinio amžiaus vaikų socialinių įgūdžių ugdymo ir žalingų įpročių prevencijos programa*. Vilnius, 2003.

26. *Priešmokyklinio ugdymo bendroji programa*. Vilnius, 2014.

27. *Socialinių įgūdžių ugdymo vadovas*. Vilnius, 2003.

28. STAERFELD, Erik; RASK MATHIASSEN, Christian. *Pedagogika ir demokratija*. Aidai, 1999.
29. SZARKOWICZ, Diane. *Stebėjimas ir refleksija vaikystėje*. Australija, 2006.
30. ŠEIBOKIENĖ, Gražina. *Ikimokyklinis ugdymas: kur esame ir kur link eisime// Lietuvos vaikų darželis: praeitis ir dabartis*. Vilnius, 1999.
31. TRISTER DODGE, Diane. *Ikimokyklinio amžiaus vaikų kūrybiškumo ugdymas*. Presvika, 2007.
32. TRISTER DODGE, Diane; RUDICK, Sherrie; KAI-LEE, Berke. *Ankstyvojo amžiaus vaikų kūrybiškumo ugdymas*. Presvika, 2008.

PRITARTA

Lopšelio-darželio „Dobilas“ tarybos
2018 m. balandžio 17 d.
posėdžio protokolu Nr.2

PRITARTA

Lopšelio-darželio „Dobilas“
mokytojų tarybos
2018 m. balandžio 18 d.
posėdžio protokolu Nr. 2

SUDERINTA

Lopšelio-darželio „Dobilas“
Darbo tarybos pirmininkė
Vita Dranseikienė